

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра педагогіки та психології

Ташматов В. А.

**Безпека життєдіяльності
в умовах надзвичайних ситуацій**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до організації самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
освітньо-професійної програми спеціальності 053 Психологія»
денної та заочної форм навчання**

Одеса 2024

Рекомендовано навчально-методичною радою Міжнародного гуманітарного університету протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.

Укладач:

Ташматов В'ячеслав Абдуллайович - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології Міжнародного гуманітарного університету

Рецензенти:

Райчева Л. І. – доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки і міжнародних економічних відносин Міжнародного гуманітарного університету.

Криворучко В.О. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри філософії, політології, психології та права Одеської державної академії будівництва та архітектури.

Навчально-методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми спеціальності 053 «Психологія» денної та заочної форми навчання [Електронне видання]. Одеса: МГУ, 2024. 32 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Очікувані результати навчання.....	6
Тематичний зміст навчальної дисципліни.....	8
Структура навчальної дисципліни	13
Теми практичних занять та методичні рекомендації до підготовки.....	15
Завдання до самостійної роботи з дисципліни	30
Приклад тестового завдання для самоперевірки	42
Питання до підсумкового контролю	43
Форми підсумкового контролю успішності здобувачів.....	46
Критерії оцінювання	47
Перелік рекомендованої літератури.....	49

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні рекомендації розроблені для вивчення навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій» здобувачами вищої освіти, що навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти спеціальності 053 «Психологія», на кафедрі педагогіки та психології Міжнародного гуманітарного університету.

У методичних рекомендаціях представлено новітні дослідження сучасних науковців у галузі безпеки життєдіяльності; орієнтовані на допомогу здобувачам у поглибленому самостійному вивченні навчальної дисципліни, сприяє оволодінню ними матеріалу з теми.

Навчальну дисципліну розроблено таким чином, щоб надати здобувачам вищої освіти необхідні знання про основні принципи і способи забезпечення життєдіяльності, небезпечні та шкідливі фактори середовища проживання, визначення причин та можливих наслідків небезпек, визначення рівня безпеки системи «людина-життєве середовище», моделювання умов виникнення небезпечних ситуацій, оцінку рівня небезпеки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «**Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій**» є: загальні закономірності виникнення небезпек, їх властивості, наслідки впливу на організм людини, основи захисту здоров'я та життя людини і середовища її проживання, а також розробка та реалізація відповідних засобів і заходів щодо створення, підтримки здорових та безпечних умов життя, діяльності людини як у повсякденних умовах побуту та виробництві, так і в умовах надзвичайних ситуацій.

Метою вивчення нормативної дисципліни «Безпека життєдіяльності» є вивчення структури, змісту, взаємозв'язку життєдіяльності людини із середовищем праці й проживання; визначення чинників, причин і параметрів, що сприяють виникненню надзвичайних ситуацій; визначення принципів і способів захисту людей в умовах повсякденного життя, а також в умовах надзвичайних ситуацій; набуття практичних навичок щодо захисту життєдіяльності від шкідливого та небезпечного впливу параметрів середовища проживання, вражаючих факторів осередків ураження у надзвичайних ситуаціях.

Передумови для вивчення дисципліни. Паралельно з вивченням навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій» здобувачі мають вивчати такі навчальні дисципліни, як «Психофізіологія», «Теоретичні основи психологічної реабілітації».

Під час вивчення навчальної дисципліни «Вікова та педагогічна

психологія» здобувачі повинні:

знати:

- характеристики навколишнього, виробничого і побутового середовища;
- небезпечні та шкідливі фактори середовища;
- основні принципи і способи забезпечення життєдіяльності;
- характеристики осередків ураження, що виникають у надзвичайних ситуаціях мирного та воєнного часу;
- заходи з захисту населення в повсякденних умовах і в умовах надзвичайних ситуацій; організацію проведення рятувальних та інших невідкладних робіт;

вміти:

- визначати рівень безпеки системи «людина-життєве середовище»;
- ідентифікувати небезпеку;
- складати номенклатуру небезпек;
- визначати зону небезпеки;
- визначати причини та можливі наслідки небезпек;
- класифікувати небезпечні, шкідливі та вражаючі фактори;
- оцінювати рівень небезпеки

- навички:

- володіти гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, використовувати їх в роботі.
- вибирати комплекс необхідних знань та професійної інформації для вирішення питань майбутньої фахової діяльності.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У процесі реалізації програми дисципліни «**Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій**» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій» забезпечує досягнення програмних результатів навчання (ПР), передбачених освітньою програмою:

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності

Модель життєдіяльності людини. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Методологічні основи БЖД. Ієрархія людських потреб за теорією Маслоу. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. Класифікація небезпек. Види небезпек. Критерії переходу небезпечної події у надзвичайну ситуацію (НС). Роль психологічної стійкості людини у забезпеченні безпеки. «Правова свідомість» у забезпеченні безпеки життєдіяльності громадян. Права та обов'язки громадянина України передбачені Конституцією у сфері безпеки життєдіяльності. Роль сталого розвитку суспільства у забезпеченні безпеки людини. Міжнародні стандарти та документи, які регулюють права людини на безпеку.

Тема 2. Середовище проживання людини.

Сутність поняття середовище. Особливості середовища проживання людини. Загальний аналіз ризику і проблем безпеки складних систем, що охоплюють людину, об'єкти техносфери та природне середовище. Індивідуальний та груповий ризик. Концепція прийнятного ризику. Методичні підходи до визначення ризику. Особливості оцінки і управління професійними ризиками. Джерела і фактори індивідуального і групового ризиків. Принципи збереження здоров'я в умовах надзвичайних ситуацій. Профілактичні заходи для збереження здоров'я в екстремальних умовах. Методи самодопомоги при погіршенні психічного стану у зоні ризику.

Тема 3. Природні загрози, характер їх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки

Класифікація небезпек. Критерії переходу небезпечної події у надзвичайну ситуацію (НС). Роль психологічної стійкості людини у забезпеченні безпеки. Види природних небезпек які можуть призвести до НС. Безпека в системі «людина-техніка-середовище». Види техногенних небезпек які можуть призвести до НС. Глобальні проблеми людства. Соціально-політичні небезпеки та «соціальні хвороби». Вплив сучасних інформаційних технологій на людину та безпеку суспільства. Злочинність як фактор небезпеки та її види. Запобігання та протидія домашньому насильству. Правила поведінки у натовпі. Основні аспекти теорії «адекватного харчування». Небезпека харчових добавок.

Оповіщення та інформування у сфері ЦЗ. Засоби індивідуального та колективного захисту. Евакуаційні заходи. Медико-психологічна реабілітація постраждалих осіб. Локалізація та ліквідація НС. Укриття населення у захисних спорудах при виникненні НС. ЦЗ на об'єкті господарської діяльності (ОГД). Структура. Заходи. Функції та обов'язки керівника ОГД та порядок дій персоналу в умовах виникнення НС.

Тема 4. Техногенні небезпеки

Законодавчі та нормативно-правові основи цивільного захисту. Класифікація надзвичайних ситуацій за причинами походження. Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС України). Види НС техногенного характеру. Причини виникнення. Вражаючі фактори, негативний вплив та наслідки. Запобігання та мінімізації наслідків НС техногенного характеру. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження. Тероризм, його види та вражаючі фактори. Дії при виявленні підозрілих та вибухових пристроїв у

багатолюдному місці. Надзвичайні ситуації військового характеру. Права та обов'язки населення при введенні військового та особливого стану. Війна. Дії цивільного населення в зоні бойових дій.

Тема 5. Захист населення у надзвичайних ситуаціях

Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів. Вимоги до робочих місць щодо їх безпеки. Електричний струм як фактор небезпеки. Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом. Напрями підвищення безпеки експлуатації електроустановок. Загальні поняття про основи теорії виникнення, розвитку та припинення горіння. Показники пожежо- і вибухонебезпеки речовин і матеріалів. Категорії приміщень за вибухопожежонебезпечністю. Класифікація вибухо- та пожежонебезпечних зон. Основні напрямки забезпечення пожежної безпеки об'єктів господарської діяльності. Дії персоналу при виникненні пожежі.

Тема 6. Соціальні небезпеки. Поведінкові реакції населення у надзвичайних ситуаціях

Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях

Загальні підходи до оцінки умов праці та забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці. Виробнича санітарія і безпека. Завдання і зміст гігієни праці і виробничої санітарії. Чинники, що визначають санітарно-гігієнічні умови праці. Санітарно-гігієнічні вимоги до виробничих та допоміжних приміщень, розташування виробничого та офісного обладнання, комп'ютерної техніки та організації робочих місць. Гігієнічна класифікація праці. Атестація робочих місць за умовами праці. Карта умов праці. Комп'ютеризовані робочі місця: шкідливі фактори, специфіка та вимоги.

Охорона праці як складова безпеки життєдіяльності та її структура. Законодавство України про охорону праці. Система державного управління і нагляду за охороною праці. Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП), стандарти та інші загальнодержавні документи з охорони праці. Конвенції та Рекомендації Міжнародної організації праці (МОП) в галузі охорони праці. Законодавча база Євросоюзу з питань охорони праці. Охорона праці - частина соціальної політики ЄС. Директиви ЄС з охорони праці. Охорона праці як невід'ємна складова соціальної відповідальності. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві. Відповідальність за порушення законодавства з охорони праці.

Структура, основні функції та завдання управління охороною праці в організації. Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП) Служба охорони праці підприємства.. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2010. Принципи організації та види навчання з питань охорони праці. Інструктажі з питань охорони праці. Стажування (дублювання) та допуск працівників до самостійної роботи. Розслідування та облік НВ та ПЗ на підприємствах Взаємозв'язок охорони праці і фінансово-економічних показників діяльності підприємства. Фінансування охорони праці. Оцінка ефективності витрат на охорону праці. Охорона праці як інструмент управління втратами.

Роль толерантності та взаєморозуміння при організації евакуації населення з різних культурних та вікових груп. Комунікативні стратегії для налагодження взаємодії з представниками різних культур у кризових ситуаціях. Бар'єри комунікації через культурні відмінності у рятувальних командах, способи їх подолання.

Тема 7. Соціально-політичні конфлікти: види та форми перебігу.

Поняття соціально-політичних конфліктів. Форми перебігу соціально-політичних конфліктів: мирні, насильницькі. Латентна форма. Відкрита форма. Ескалація. Деескалація. Розв'язання конфлікту. Методи управління соціально-політичними конфліктами. Превентивні заходи. Переговори та медіація. Залучення міжнародних організацій. Соціальний діалог. Захист населення та територій від надзвичайних ситуацій. Міжнародні норми в галузі охорони праці. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в професійній діяльності. Підвищення стійкості об'єктів господарювання в умовах надзвичайної ситуації. Захист населення та територій від надзвичайних ситуацій.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності.	12	2	4	6	12			10
Тема 2. Середовище проживання людини.	12	2	4	6	22		1	10

Тема 3. Природні загрози, характер їх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки	12	2	4	6	22		1	12
Тема 4. Техногенні небезпеки	12	2	4	6	22	1	1	12
Тема 5. Захист населення у надзвичайних ситуаціях	14	2	4	8	22	1	1	12
Тема 6. Соціальні небезпеки. Поведінкові реакції населення у надзвичайних ситуаціях.	14	2	4	8	22	1	1	12
Тема 7. Соціально-політичні конфлікти: види та форми перебігу.	14	2	4	8	22	1	1	12
Усього годин	90	14	28	48	90	4	6	80
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЗАЛІК								

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ

Тема 1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності.

План

1. Модель життєдіяльності людини. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності.
2. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Методологічні основи БЖД.
3. Ієрархія людських потреб за теорією Маслоу.
4. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. Класифікація небезпек.
5. Види небезпек.
6. Критерії переходу небезпечної події у надзвичайну ситуацію (НС).
7. Роль психологічної стійкості людини у забезпеченні безпеки.
8. Права та обов'язки громадянина України передбачені Конституцією у сфері безпеки життєдіяльності.

Питання для самоконтролю:

1. Зобразити модель життєдіяльності людини.
2. Сформулювати методологічні основи БЖД.
3. Унаочнити ієрархія людських потреб за теорією Маслоу.
4. Побудувати таксономію, ідентифікацію та квантифікацію небезпек на конкретних прикладах. Деталізувати класифікація небезпек.

5. Назвати види небезпек.
6. Визначити критерії переходу небезпечної події у надзвичайну ситуацію (НС).
7. Пояснити роль психологічної стійкості людини у забезпеченні безпеки.
8. Озвучити права та обов'язки громадянина України передбачені Конституцією у сфері безпеки життєдіяльності.

Література

1. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки: Навч. посібник / В.В. Бегун, І.М. Науменко. К.:2004. 328 с.
2. Гогіташвілі Г.Г., Карчевські Є.-Т., Лапін В. М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посіб. К.: Знання, 2007. 367 с.
3. Дегтярьова Л.М. Автоматизовані системи моніторингу надзвичайних ситуацій та безпека життєдіяльності: Частина 1. Безпека життєдіяльності. Конспект лекцій. Одеса : ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2016 . 88 с.
4. Желібо Є. П., Баранова Н. І., Коваленко В.В. Охорона праці в органах державної податкової служби. Навч. посібник для ВНЗ. Ірпінь. 2002.
5. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І. П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2009. 540 с.
6. Малявін І.П. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з циклу дисциплін "Охорона праці". Одеса. ОНАЗ ім. О.С. Попова. 2004. 52 с.

Тема 2. Середовище проживання людини.

План

1. Сутність поняття середовище. Особливості середовища проживання людини.
2. Загальний аналіз ризику і проблем безпеки складних систем, що охоплюють людину, об'єкти техносфери та природне середовище.
3. Індивідуальний та груповий ризик. Концепція прийнятного ризику.
4. Методичні підходи до визначення ризику.
5. Особливості оцінки і управління професійними ризиками.
6. Джерела і фактори індивідуального і групового ризиків.

Питання для самоконтролю:

1. Дати визначення поняттю - середовище. Назвати особливості середовища проживання людини.
2. Охарактеризувати загальний аналіз ризику і проблем безпеки складних систем, що охоплюють людину, об'єкти техносфери та природне середовище.

3. На конкретному прикладі пояснити поняття - індивідуальний та груповий ризик.
4. Визначити методичні підходи до визначення ризику ґрунтуючись на наукових дослідженнях.
5. Пояснити особливості оцінки і управління професійними ризиками.
6. Назвати джерела і фактори індивідуального і групового ризиків.

Література

1. Протоєрейський О. С, Запорожець О. І. Охорона праці в галузі: Навч. посіб. К.: Книжкове вид-во НАУ, 2005. 268 с.
2. Ткачук К. Н., Халімовський М. О., Зацарний В. В. та ін. Основи охорони праці: Підручник. 2-ге вид., допов. і перероб. К.: Основа, 2006. 444 с.
3. Третьяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охорона праці: Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD/ за ред. К.Н. Ткачука. К.: Знання, 2010. 167 с.
4. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред. проф. В.В. Березуцького. Х.: Факт, 2005. 348 с.
5. Волненко Н.Б., Крайнюк О.В., Буц Ю.В. Безпека життєдіяльності: Практикум. Харків.: ХНАДУ, 2013. 213 с.
6. Желібо Є.П., Сагайдак І.С. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для аудиторної та практичної роботи [Додатковий тираж]. К.: ЕКОМЕН, 2011. 200 с.
7. Іванова І.В., Заплатинський В.М., Гвоздій С.П. «Безпека життєдіяльності» навчально-контролюючі тести. Київ: «Саміткнига», 2005. 148 с.
8. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Київ.: «Каравела», 2008. 344 с.

Тема 3. Природні загрози, характер їх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.

План

- 1.Класифікація небезпек. Критерії переходу небезпечної події у надзвичайну ситуацію (НС).
- 2.Роль психологічної стійкості людини у забезпеченні безпеки.
3. Види природних небезпек які можуть призвести до НС.
- 4.Види техногенних небезпек, які можуть призвести до НС.
- 5.Соціально-політичні небезпеки та «соціальні хвороби». Вплив сучасних інформаційних технологій на людину та безпеку суспільства.
- 6.Злочинність як фактор небезпеки та її види. Запобігання та протидія домашньому насильству.
- 7.Правила поведінки у натовпі.

Питання для самоконтролю:

- 1.Законспекуйте загально прийняту класифікацію небезпек.
2. Охарактеризуйте роль психологічної стійкості людини у забезпеченні безпеки.
3. Назвіть види природних небезпек які можуть призвести до НС.
4. Назвіть види техногенних небезпек, які можуть призвести до НС.
- 5.Розмежуйте соціально-політичні небезпеки та «соціальні хвороби».
6. Поясніть особливості запобігання та протидія домашньому насильству.
- 7.Складіть правила поведінки у натовпі.

Література

1. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки: Навч. посібник / В.В. Бегун, І.М. Науменко. К.:2004. 328 с.
2. Гогіташвілі Г.Г., Карчевські Є.-Т., Лапін В. М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посіб. К.: Знання, 2007. 367 с.
3. Дегтярьова Л.М. Автоматизовані системи моніторингу надзвичайних ситуацій та безпека життєдіяльності: Частина 1. Безпека життєдіяльності. Конспект лекцій. Одеса : ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2016 . 88 с.
4. Желібо Є. П., Баранова Н. І., Коваленко В.В. Охорона праці в органах державної податкової служби. Навч. посібник для ВНЗ. Ірпінь. 2002.
5. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І. П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2009. 540 с.
6. Малявін І.П. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з циклу дисциплін “Охорона праці”. Одеса. ОНАЗ ім. О.С. Попова. 2004. 52 с.

Тема 4. Техногенні небезпеки.

План

1. Законодавчі та нормативно-правові основи цивільного захисту. Класифікація надзвичайних ситуацій за причинами походження. Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС України). Види НС техногенного характеру.
- 2.Причини виникнення. Вражаючі фактори, негативний вплив та наслідки. Запобігання та мінімізації наслідків НС техногенного характеру.
3. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження.
4. Тероризм, його види та вражаючі фактори. Дії при виявленні підозрілих та вибухових пристроїв у багатолюдному місці..

5. Надзвичайні ситуації військового характеру. Права та обов'язки населення при введенні військового та особливого стану. Війна. Дії цивільного населення в зоні бойових дій.

Питання для самоконтролю:

1. Законспекуйте законодавчі та нормативно-правові основи цивільного захисту. Класифікація надзвичайних ситуацій за причинами походження. Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС України). Види НС техногенного характеру.
2. Назвіть причини виникнення: 1) Вражаючі фактори, негативний вплив та наслідки. 2) Запобігання та мінімізації наслідків НС техногенного характеру.
3. Поясніть соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження.
4. Наведіть приклади тероризму, його види та вражаючі фактори.
5. Охарактеризуйте надзвичайні ситуації військового характеру.

Література

1. Протоєрейський О. С, Запорожець О. І. Охорона праці в галузі: Навч. посіб. К.: Книжкове вид-во НАУ, 2005. 268 с.
2. Ткачук К. Н., Халімовський М. О., Зацарний В. В. та ін. Основи охорони праці: Підручник. 2-ге вид., допов. і перероб. К.: Основа, 2006. 444 с.
3. Третьяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охорона праці: Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD/ за ред. К.Н. Ткачука. К.: Знання, 2010. 167 с.
4. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред. проф. В.В. Березуцького. Х.: Факт, 2005. 348 с.
5. Волненко Н.Б., Крайнюк О.В., Буц Ю.В. Безпека життєдіяльності: Практикум. Харків.: ХНАДУ, 2013. 213 с.
6. Желібо Є.П., Сагайдак І.С. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для аудиторної та практичної роботи [Додатковий тираж]. К.: ЕКОМЕН, 2011. 200 с.
7. Іванова І.В., Заплатинський В.М., Гвоздій С.П. «Безпека життєдіяльності» навчально-контролюючі тести. Київ: «Саміткнига», 2005. 148 с.
8. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Київ.: «Каравела», 2008. 344 с.

Тема 5. Захист населення у надзвичайних ситуаціях

План

1. Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів.
2. Вимоги до робочих місць щодо їх безпеки. Електричний струм як фактор небезпеки.

- 3.Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом.
- 4.Напрями підвищення безпеки експлуатації електроустановок.
5. Загальні поняття про основи теорії виникнення, розвитку та припинення горіння.
- 6.Показники пожежо- і вибухонебезпеки речовин і матеріалів. Категорії приміщень за вибухопожежонебезпечністю.
- 7.Класифікація вибухо- та пожежонебезпечних зон.
- 8.Основні напрямки забезпечення пожежної безпеки об'єктів господарської діяльності.
- 9.Дії персоналу при виникненні пожежі.

Питання для самоконтролю:

- 1.Назвіть вимоги до робочих місць щодо їх безпеки. Електричний струм як фактор небезпеки.
- 2.Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом.
3. Поясніть напрями підвищення безпеки експлуатації електроустановок.
4. Охарактеризуйте загальні поняття про основи теорії виникнення, розвитку та припинення горіння.
5. Деталізуйте показники пожежо- і вибухонебезпеки речовин і матеріалів. Категорії приміщень за вибухопожежонебезпечністю.
6. Поясніть структуру класифікації вибухо- та пожежонебезпечних зон.
- 7.Визначте основні напрямки забезпечення пожежної безпеки об'єктів господарської діяльності.
- 8.Назвіть дії персоналу при виникненні пожежі.

Література

1. Дегтярьова Л.М. Автоматизовані системи моніторингу надзвичайних ситуацій та безпека життєдіяльності: Частина 1. Безпека життєдіяльності. Конспект лекцій. Одеса : ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2016 . 88 с.
2. Желібо Є. П., Баранова Н. І., Коваленко В.В. Охорона праці в органах державної податкової служби. Навч. посібник для ВНЗ. Ірпінь. 2002.
3. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І. П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2009. 540 с.

Тема 6. Соціальні небезпеки. Поведінкові реакції населення у надзвичайних ситуаціях.

План

1. Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях
2. Загальні підходи до оцінки умов праці та забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці. Гігієнічна класифікація праці. Атестація робочих місць за умовами праці. Карта умов праці. Комп'ютеризовані робочі місця: шкідливі фактори, специфіка та вимоги.
3. Нормативно-правові акти з охорони праці, стандарти та інші загальнодержавні документи з охорони праці. Конвенції та Рекомендації Міжнародної організації праці (МОП) в галузі охорони праці. Законодавча база Євросоюзу з питань охорони праці. Охорона праці - частина соціальної політики ЄС. Директиви ЄС з охорони праці.
4. Структура, основні функції та завдання управління охороною праці в організації. Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях
2. Визначте загальні підходи до оцінки умов праці та забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці.
3. Законспекуйте нормативно-правові акти з охорони праці, стандарти та інші загальнодержавні документи з охорони праці. Ознайомтесь : конвенції та Рекомендації Міжнародної організації праці (МОП) в галузі охорони праці; законодавча база Євросоюзу з питань охорони праці.
4. Визначте структура, основні функції та завдання управління охороною праці в організації. Назвіть основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці.

Література

1. Дегтярьова Л.М. Автоматизовані системи моніторингу надзвичайних ситуацій та безпека життєдіяльності: Частина 1. Безпека життєдіяльності. Конспект лекцій. Одеса : ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2016 . 88 с.
2. Желібо Є. П., Баранова Н. І., Коваленко В.В. Охорона праці в органах державної податкової служби. Навч. посібник для ВНЗ. Ірпінь. 2002.
3. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І. П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2009. 540 с.
4. Малявін І.П. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з циклу дисциплін "Охорона праці". Одеса. ОНАЗ ім. О.С. Попова. 2004. 52 с.
5. Основи охорони праці: Підручник / За ред. проф. В.В. Березуцького Х.: Факт, 2005. 480 с.

Тема 7. Соціально-політичні конфлікти: види та форми перебігу.

План

1. Соціально-політичні конфлікти: види та форми перебігу. Захист населення та територій від надзвичайних ситуацій.
2. Міжнародні норми в галузі охорони праці. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в професійній діяльності.
3. Підвищення стійкості об'єктів господарювання в умовах надзвичайної ситуації. Захист населення та територій від надзвичайних ситуацій.

Питання для самоконтролю:

1. Навести приклади соціально-політичних конфліктів: види та форми перебігу.
2. Озвучити міжнародні норми в галузі охорони праці. Законспектувати основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в професійній діяльності.

Література

1. Мохняк С.М., Дацько О.С., Козій О.І., Романів А.С., Петрук М.П., Скіра В.В., Васійчук В.О., Безпека життєдіяльності: Конспект лекцій для студентів всіх спеціальностей і форм навчання. Львів. Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2016. 226 с.
2. Таїрова Т.М. Ризик смертельного травмування працівників. *Безпека життєдіяльності* №1, 2012. С. 32-36.
3. Ташматов В.А., Кравцова М.А. Екстремальна психологія і медіа: як зображення екстремальних ситуацій впливають на масову свідомість. *Габітус* 2024. Випуск 68. С. 262-267
4. Ташматов В.А., Геращенко О.С., Атанасова К.К. Психологія особистості в екстремальних умовах. *Габітус*. 2024. Випуск 67. С. 289-292.

ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з дисципліни

«Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій»

До самостійної роботи здобувачів щодо вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.

6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, презентацій тощо.

7. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика, питання та індивідуальні завдання до самостійної підготовки

№ з/п	Назва теми
1	Тема 1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності 1. Що означає термін «правова свідомість» і яку роль вона відіграє у забезпеченні безпеки життєдіяльності громадян? 2. Як дотримання прав і свобод людини впливає на безпеку суспільства? 3. Які основні принципи верховенства права сприяють зниженню ризиків для життя і здоров'я громадян? 4. Як громадянське суспільство може впливати на створення безпечних умов життя? 5. Яким чином сталий розвиток суспільства пов'язаний із забезпеченням безпеки людини? 6. Які міжнародні стандарти та документи регулюють права людини на безпеку? <i>Презентація:</i> Застосування і ризик-орієнтованого підходу для побудови моделей виникнення та розвитку надзвичайних ситуацій
2	Тема 2. Середовище проживання людини 1. Які основні принципи збереження здоров'я в умовах надзвичайних ситуацій? 2. Які профілактичні заходи слід вживати для збереження здоров'я в екстремальних умовах? 3. Які методи самопомогі можна використовувати при погіршенні психічного стану у зоні ризику? <i>Доповідь.</i> Менеджмент безпеки, правове забезпечення захисту населення у надзвичайних ситуаціях
3	Тема 3. Природні загрози, характер їх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки 1. Які основні принципи оповіщення населення в умовах надзвичайних ситуацій? 2. Які засоби інформування використовуються для оперативного повідомлення про НС? 3. Які етапи евакуації можна виокремити та які їхні особливості? 4. Які заходи включає медико-психологічна реабілітація постраждалих осіб? 5. Які методи психологічної підтримки ефективні для подолання стресу після НС?

	6. Які типи захисних споруд використовуються для укриття населення? 7. Які вимоги до утримання та експлуатації захисних споруд? 8. Яка структура системи цивільного захисту на об'єкті господарської діяльності? 9. Які функції виконує керівник ОГД при загрозі виникнення надзвичайної ситуації? <i>Практичне завдання:</i> <i>Розробка плану оповіщення та інформування населення у разі надзвичайної ситуації</i> 1. Оберіть тип надзвичайної ситуації (пожежа, хімічна аварія, радіаційна загроза тощо). 2. Складіть план оповіщення населення: Канали комунікації (сирени, гучномовці, SMS-розсилки, радіо, телебачення). Інформаційні повідомлення для різних цільових груп. Заходи з навчання населення щодо реагування на сигнали оповіщення. 3. Опишіть порядок дій відповідальних осіб у разі надзвичайної ситуації.
4	Тема 4. Техногенні небезпеки 1. Що таке техногенні небезпеки? 2. Які основні види техногенних небезпек існують? 3. Які причини виникнення техногенних небезпек? 4. Як громадяни можуть підготуватися до можливих техногенних аварій? 5. Які наймасштабніші техногенні катастрофи відомі в Україні та світі? 6. Які сучасні технології використовуються для моніторингу техногенних ризиків? <i>Доповідь.</i> 1. Прогнозування та засоби запобігання виникнення стихійних лих 2. Дії при виявленні підозрілих та вибухових пристроїв у багатолюдному місці.
5	Тема 5. Захист населення у надзвичайних ситуаціях. 1. Які основні заходи захисту населення застосовуються під час надзвичайних ситуацій природного характеру? 2. Які системи оповіщення та інформування населення використовуються при виникненні надзвичайних ситуацій? 3. Які основні етапи планування заходів із захисту населення у разі техногенної катастрофи? 4. Як забезпечити психологічний захист населення в умовах надзвичайної ситуації? 5. Які методи індивідуального захисту населення найбільш ефективні в умовах хімічного забруднення? <i>Доповідь.</i>

	1. Характеристика та наслідки аварій на транспорті при перевезенні небезпечних хімічних речовин, вибухових та пожежонебезпечних вантажів 2. Шляхи підвищення життєдіяльності в умовах радіаційної безпеки
6	Тема 6. Соціальні небезпеки. Поведінкові реакції населення у надзвичайних ситуаціях 1. Чому толерантність та взаєморозуміння є критично важливими при організації евакуації населення з різних культурних та вікових груп? 2. Які комунікативні стратегії слід використовувати для налагодження взаємодії з представниками різних культур у кризових ситуаціях? 3. Як можна забезпечити зрозумілу та ефективну комунікацію з людьми, що мають обмежені можливості або належать до різних вікових груп під час НС? 4. Які бар'єри комунікації можуть виникнути через культурні відмінності у рятувальних командах, і як їх подолати? <i>Доповідь.</i> 1 Екологічні проблеми в Україні 2. Близькозахист як засіб запобігання виникненню надзвичайної ситуації 3. Аварія на ЧАЕС та її наслідки
7	Тема 7. Соціально-політичні конфлікти: види та форми перебігу. 1. Що таке соціально-політичний конфлікт? Ознаки соціально-політичних конфліктів. 2. Які основні причини виникнення соціально-політичних конфліктів? 3. Як глобалізація впливає на виникнення нових видів соціально-політичних конфліктів? 4. У чому полягає відмінність між латентною та відкритою формою конфлікту? 5. Як змінюються форми перебігу соціально-політичного конфлікту на різних етапах ескалації? 6. Які сучасні соціально-політичні конфлікти актуальні у світі та як вони протікають? <i>Презентація.</i> 1. Методи врегулювання соціально-політичних конфліктів. 2. Приклади та аналіз конкретних соціально-політичних конфліктів.

ПРИКЛАД ТЕСТОВОГО ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій»

1. Безпека життєдіяльності в надзвичайних ситуаціях - це наука про:

- а) охорону праці;
- б) технічні пристрої;

- в) надзвичайні ситуації;
- г) навколишнє середовище;
- д) вплив на людину екзогенних та ендогенних факторів.

2. Визначте варіант, що найточніше висвітлює завдання безпеки життєдіяльності:

- а) забезпечення повної безпеки;
- б) захист населення від зброї масового враження;
- в) виявлення позитивних і негативних аспектів взаємодії людини з екзо- та ендогенними факторами;
- г) виявлення негативних аспектів взаємодії людини з технічними засобами, інформацію та умовами надзвичайних ситуацій.

3. Ризик це:

- а) коли людина збирається зробити щось небезпечно;
- б) кількісна характеристика небезпеки;
- в) якісна і кількісна характеристика небезпеки;
- г) якісна характеристика небезпеки;
- д) коли людину очікує небезпека.

4. Аксиома про потенційну небезпеку діяльності людини стверджує, що...

- а) абсолютної безпеки не існує;
- б) необхідно забезпечити абсолютну безпеку;
- в) необхідно прагнути досягти нульовий ризик.

5. Біосфера – це:

- а) частина нашої планети, в якій існує або коли-небудь існувало життя і яка постійно зазнає або зазнавала дії живих організмів;
- б) частина нашої планети, в якій існує або коли-небудь існувало життя (за виключенням людини) і яка постійно зазнає або зазнавала дії живих організмів;
- в) сукупність мікроорганізмів, рослин, тварин за виключенням ссавців та область їх існування.

6. Найбільший вклад в розвиток вчення про ноосферу зробив:

- а) Э. Леруа;
- б) П. Тейяр де Шарден;
- в) В. І. Вернадський;
- г) Э. Зюсс;
- д) Ч. Р. Дарвін;

7. Небезпечний фактор призводить до:

- а) смерті;
- б) травми або різкого погіршення здоров'я;
- в) захворювання чи зниження працездатності;
- г) до ризику.

8. Вражаючий фактор призводить до:

- а) смерті;
- б) травми або різкого погіршення здоров'я;
- в) захворювання чи зниження працездатності;
- г) до ризику.

9. За дією на людину хімічні речовини поділяються на:

- а) Загальнотоксичні, сенсibilізуючі, подразнюючі, канцерогенні, мутагенні;
- б) Загальнотоксичні, сенсibilізуючі, подразнюючі, канцерогенні, мутагенні дисперсні, колоїдні;
- в) Загальнотоксичні, сенсibilізуючі, подразнюючі, канцерогенні, мутагенні кислоти, луи;
- г) Загальнотоксичні, кислоти, подразнюючі, колоїдні, мутагенні.

10. Визначте, до якого виду стихійних лих належить сeль:

- а) тектонічні;
- б) гідрологічні;
- в) метеорологічні;
- г) топологічні.

11. Визначте, як називається поширення захворювань серед рослин називається:

- а) епізоотія;
- б) епідемія;
- в) епіфітотія;
- г) епіфлородемія.

12. Надзвичайні ситуації поділяються на:

- а) техногенні, соціальні, природні;
- б) соціальні, природні, тектонічні, техногенні;
- в) природні, метеорологічні, техногенні;
- г) техногенні, природні, антропогенні.

13. Вражаючими факторами ядерного вибуху є:

- а) радіоактивне зараження місцевості, вогняний фронт, електромагнітний імпульс, ударна хвиля;
- б) ударна хвиля, світлове випромінювання, вогняний фронт, радіоактивне зараження місцевості, електромагнітний імпульс;
- в) електромагнітний імпульс, ударна хвиля, світлове випромінювання, проникаюча радіація, радіоактивне зараження місцевості;
- г) проникаюча радіація, ударна хвиля, світлове випромінювання, вогняний фронт.

14. Згідно ВООЗ, здоров'я — це:

- а) стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя людини, а не тільки відсутність хвороб і фізичних вад;
- б) здатність організму опиратися хворобі;
- в) відсутність хвороб чи фізичних вад;
- г) філософська категорія, пов'язана із життєдіяльністю людини.

15. Визначте фактор, що найбільше впливає на здоров'я людини:

- а) стан довкілля;
- б) спосіб життя;
- в) стан медичного обслуговування;
- г) спадковість.

16. Визначте, чи належать проблеми харчування до питань здорового способу життя:

- а) однозначно так (належить);
- б) не належить;
- в) харчування слабо та тільки опосередковано впливає на здоров'я, тому це не є основним питанням здорового способу життя.

17. Визначте, який вид залежності викликають наркотики:

- а) фізичну і психічну;
- б) фізичну;
- в) психічну;
- г) фізичну залежність викликають тільки сильні наркотики, слабкі не викликають залежності;

18. Визначте, чи може ВІЛ-інфікована людина чи хвора на СНІД, заразити інших при кашлі, чханні:

- а) так;
- б) ні;
- в) так, але тільки у випадку якщо людина вже хвора на СНІД.

19. В процесі вирощування продукції рослинництва шкідливі речовини надходять до них:

- а) з ґрунту, з атмосфери, з води, внаслідок планомірного неправильного використання добрив, утворюються всередині внаслідок технологічної переробки, внаслідок неправильного застосування пестицидів, внаслідок контакту з упаковкою, виробляються мікро- та макроорганізмами;
- б) з ґрунту, з води, внаслідок планомірного використання добрив, внаслідок неправильного застосування пестицидів, внаслідок контакту з упаковкою, виробляються мікро- та макроорганізмами;
- в) з ґрунту, з атмосфери, з води, внаслідок планомірного неправильного використання добрив, внаслідок неправильного застосування пестицидів, виробляються мікро- та макроорганізмами;

г) з ґрунту, з атмосфери, з води, виробляються мікро- та макроорганізмами, внаслідок планомірного використання добрив, застосування пестицидів.

20. Гербіциди використовуються для:

- а) покращання смакових якостей продукту;
- б) для боротьби з бур'янами;
- в) для миття овочів і фруктів;
- г) для боротьби з хворобами рослин.

21. Для боротьби з хворобами сільськогосподарських культур використовують:

- а) гербіциди;
- б) фунгіциди;
- в) альгіциди;
- г) інсектициди.

22. Після забруднення навколишнього середовища радіонуклідами, найшвидше і найбільше їх з'являється у:

- а) фруктах;
- б) м'ясі;
- в) молоці;
- г) овочах.

23. Штучне дихання здійснюють (для дорослих) з частотою:

- а) 3-4 рази на хвилину;
- б) 10-12 раз на хвилину;
- в) 18-20 раз на хвилину;
- г) 24-25 раз на хвилину.

24. Для забезпечення прохідності дихальних шляхів під час проведення штучного дихання необхідно:

- а) підкласти валик під лопатки і закинути голову потерпілого максимально назад;
- б) підкласти валик під лопатки;
- в) підняти ноги під кутом близько 45°;
- г) підкласти валик під голову потерпілого, нагнути голову потерпілого максимально вперед.

25. Реанімаційні заходи (у загальних випадках) проводять не менше:

- а) 5-6 хвилин;
- б) 15 хвилин;
- в) 20 хвилин;
- г) 60 хвилин.

26. Закрутка або джгут для зупинки кровотечі накладається (у холодних умовах) не більше ніж на:

- а) 10-15 хвилин;
- б) 30-60 хвилин;
- в) 60-120 хвилин;
- г) 120-180 хвилин;

27. У разі синдрому тривалого здавлювання необхідно:

- а) іммобілізація кінцівки;
- б) накладання джгута або закрутки;
- в) іммобілізація кінцівки, накладання джгута або закрутки;
- г) розтирання кінцівки, іммобілізація кінцівки.

28. Якщо встановлений для накладення джгута час закінчився тоді необхідно:

- а) зняти джгут;
- б) зняти джгут на 1-2 хвилини і при відновленні кровотечі накласти його знову;
- в) зняти джгут на 10-15 хвилин і при відновленні кровотечі накласти його знову;
- г) ні в якому разі не знімаючи джгут робити розтирання кінцівки.

29. При отруєнні через кишково-шлунковий тракт після промивання шлунку:

- а) дають потерпілому солодку і гарячу каву або чай;
- б) дають потерпілому активоване вугілля для адсорбції;
- в) дають потерпілому будь-які антибіотики;
- г) потерпілому нічого не дають до приїзду швидкої допомоги.

30. При обмороженні необхідно:

- а) розтерти обморожені місця снігом та руками;
- б) розтерти обморожені місця спиртом та сухими руками;
- в) розтерти обморожені місця олією;
- г) не розтирати обморожені місця.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

з дисципліни

«Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій»

Питання до заліку

1. Структура наук про безпеку.
2. Характеристика основних понять в безпеці життєдіяльності.
3. Що включає в себе система «людина-життєве середовище»?
4. Дати характеристику елементів життєвого середовища

- людини природного, техногенного, соціального.
5. Сутність концепції допустимого ризику. Розрахунок групового ризику.
 6. Серйозність та ймовірність небезпеки.
 7. Основна аксіома безпеки життєдіяльності.
 8. Небезпеки та їх характеристики.
 9. Комбіновані небезпеки.
 10. Квантифікація небезпек.
 11. Таксономія, номенклатура, ідентифікація небезпек.
 12. Характеристика природного середовища.
 13. Характеристика і значення літосфери, атмосфери, гідросфери, біосфери, техносфери в життєдіяльності людини.
 14. Оцінка ноосфери як нового еволюційного стану біосфери.
 15. Соціально політичне середовище.
 16. Вплив негативних факторів на здоров'я людини.
 17. Вплив забруднення води на умови життєдіяльності.
 18. Джерела забруднення атмосфери.
 19. Вплив діяльності людини на літосферу.
 20. Визначення термінів «наколишнє середовище», «середовище життєдіяльності».
 21. Побутове та виробниче середовище за рівнем небезпечного впливу.
 22. Параметри мікроклімату приміщень.
 23. Причини виверження вулканів і появи землетрусів.
 24. Що таке стихійне лихо?
 25. Шкала оцінювання сили і інтенсивності землетрусів.
 26. Види стихійних лих, які викликають найбільшу кількість людських жертв.
 27. Появу яких стихійних лих можна прогнозувати?
 28. Явище повені, селю, зсуву ґрунту.
 29. Поняття про техногенні небезпеки.
 30. Визначення аварії та катастрофи.
 31. Заходи по запобіганню та зменшенню аварійності у вашому регіоні.
 32. Негативний вплив електричних і електромагнітних факторів.
 33. Способи захисту від впливу електричних і електромагнітних факторів.
 34. Негативний вплив термічних факторів і їх наслідки.
 35. Класифікація негативних хімічних факторів.
 36. Види іонізуючого випромінювання.
 37. Променева хвороба і її ступені.
 38. Одиниці вимірювання іонізуючого випромінювання.
 39. Класифікація радіаційних аварій.
 40. Зони радіоактивно забруднених територій внаслідок аварій на ЧАЕС.
 41. Первинні засоби пожежогасіння.
 42. Вогнегасники. Будова, принцип дії, використання.
 43. Протипожежний режим в установі.
 44. Основні вимоги пожежної безпеки до приміщень лікувальних установ, де постійно перебувають пацієнти.

45. План евакуації на випадок пожежі.
46. Вимоги до евакуаційних ходів і виходів.
47. Засоби оповіщення при виникненні пожежі.
48. Дії медперсоналу при виникненні пожежі.
49. Перша медична допомога при опіках і отруєннях продуктами горіння.
50. Технічні засоби електронезбезпеки.
51. Захисне заземлення електроапаратури.
52. Класи електромедапаратури згідно Типової інструкції по захисному заземленню електромедапаратури МОЗ України.
53. Вимоги до захисного заземлення згідно Типової інструкції по захисному заземленню електромедапаратури МОЗ України
54. Перша допомога при ураженні електричним струмом.
55. Дія електричного струму на організм людини.
56. Індивідуальні засоби захисту від ураження електричним струмом.
57. Заходи захисту від радіоактивного випромінювання.
58. Засоби індивідуального захисту, їх класифікація.
59. Протигази. Види, будова, застосування.
60. Призначення та виготовлення ватно-марлевої пов'язки.
61. Вміст та застосування аптечки АІ-2(АІ-4).
62. Склад і застосування протихімічного пакету.
63. Призначення, вміст і використання пакета перев'язувального індивідуального.
64. Захисні споруди.
65. Заходи під час карантину і обсервації.
66. Суть проведення і види спеціальної обробки населення.
67. Дезактивація, порядок проведення.
68. Дегазація, порядок проведення.
69. Дезінфекція, порядок проведення.
70. Дати визначення терміну «надзвичайна ситуація».
71. Основні ознаки надзвичайної ситуації
72. Поділ надзвичайних ситуацій за масштабом та глибиною впливу.
73. Причини соціальних конфліктів.
74. Соціальні конфлікти в Україні.
75. Соціальні причини поширення алкоголізму, наркоманії, куріння.

ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень теоретичних знань та вміння працювати з науковою літературою, знання матеріалу, продемонстрованого у виконаних (як правило) індивідуальних завданнях; обґрунтованість висновків, а також самостійність та повнота вирішення практичних завдань та аналізу матеріалів; активність та систематичність роботи на заняттях; результати виконання домашніх завдань, тестів, експрес-опитувань тощо.

Форми проведення поточного контролю: усне опитування здобувачів, вирішення практичних завдань, тестові завдання (для зацікавленості у навчанні, розвитку здібностей студента може бути передбачено виконання інших, індивідуальних для кожного студента завдань).

Проміжний контроль проводиться після вивчення відповідних тем або блоку тем з метою з'ясування ступеню засвоюваності студентами відповідного об'єму опрацьованого та вивченого матеріалу та подальшої оцінки рівня отриманих знань. Форми проведення проміжного контролю: тренувальні вправи, експрес-контроль на лекціях, тестове опитування, усне опитування.

Підсумковий контроль у формі заліку.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Рівень знань оцінюється:

- **«відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів.** Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- **«добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів.** Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- **«добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів.** Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;
- **«задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів.** Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);
- **«задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів.** Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.
- **«незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів.** Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

ТАБЛИЦЯ ВІДПОВІДНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗА РІЗНИМИ ШКАЛАМИ

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81 (6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	FX	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

6. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки: Навч. посібник / В.В. Бегун, І.М. Науменко. К.:2004. 328 с.
7. Гогіташвілі Г.Г., Карчевські Є.-Т., Лапін В. М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посіб. К.: Знання, 2007. 367 с.
8. Дегтярьова Л.М. Автоматизовані системи моніторингу надзвичайних ситуацій та безпека життєдіяльності: Частина 1. Безпека життєдіяльності. Конспект лекцій. Одеса : ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2016 . 88 с.
9. Желібо Є. П., Баранова Н. І., Коваленко В.В. Охорона праці в органах державної податкової служби. Навч. посібник для ВНЗ. Ірпінь. 2002.
10. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І. П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2009. 540 с.
11. Малявін І.П. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з циклу дисциплін “Охорона праці”. Одеса. ОНАЗ ім. О.С. Попова. 2004. 52 с.
12. Основи охорони праці: Підручник / За ред. проф. В.В. Березуцького Х.: Факт, 2005. 480 с.
13. Протоєрейський О. С, Запорожець О. І. Охорона праці в галузі: Навч. посіб. К.: Книжкове вид-во НАУ, 2005. 268 с.
14. Ткачук К. Н., Халімовський М. О., Зацарний В. В. та ін. Основи охорони праці: Підручник. 2-ге вид., допов. і перероб. К.: Основа, 2006. 444 с.
15. Третьяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охорона праці: Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD/ за ред. К.Н. Ткачука. К.: Знання, 2010. 167 с.

Допоміжна

5. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред. проф. В.В. Березуцького. Х.: Факт, 2005. 348 с.
6. Волненко Н.Б., Крайнюк О.В., Буц Ю.В. Безпека життєдіяльності: Практикум. Харків.: ХНАДУ, 2013. 213 с.
7. Желібо Є.П., Сагайдак І.С. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для аудиторної та практичної роботи [Додатковий тираж]. К.: ЕКОМЕН, 2011. 200 с.
8. Іванова І.В., Заплатинський В.М., Гвоздій С.П. «Безпека життєдіяльності» навчально-контролюючі тести. Київ: «Саміткнига», 2005. 148 с.
9. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Київ.: «Каравела», 2008. 344 с.
10. Лапін В.М. Безпека життєдіяльності людини. Навчальний посібник. 3-те

- видання. Л.: Львів. банк. коледж; К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. 186 с.
11. Мохняк С.М., Дацько О.С., Козій О.І., Романів А.С., Петрук М.П., Скіра В.В., Васійчук В.О., Безпека життєдіяльності: Конспект лекцій для студентів всіх спеціальностей і форм навчання. Львів. Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2016. 226 с.
 12. Таїрова Т.М. Ризик смертельного травмування працівників. *Безпека життєдіяльності* №1, 2012. С. 32-36.
 13. Ташматов В.А., Кравцова М.А. Екстремальна психологія і медіа: як зображення екстремальних ситуацій впливають на масову свідомість. *Габітус* 2024. Випуск 68. С. 262-267
 14. Ташматов В.А., Геращенко О.С., Атанасова К.К. Психологія особистості в екстремальних умовах. *Габітус*. 2024. Випуск 67. С. 289-292.
 15. Наказ МВС України від 30 грудня 2014 року №1417 «Правила пожежної безпеки в Україні».
 16. Наказ МОН України від 15 серпня 2016 року №974 «Правила пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України».
 17. Халмурадов Б.Д. Безпека життєдіяльності. Перша допомога в надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 138 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Міжнародного гуманітарного університету: офіційний сайт. URL: https://mgu.edu.ua/science_library
2. Бібліотека Університету Ушинського: офіційний сайт. URL: <https://library.pdpu.edu.ua>
3. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua>
4. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Одеська національна наукова бібліотека: офіційний сайт. URL: <http://odnb.odessa.ua/>